

Självständigt arbete krigsvetenskap, 15 hp

Författare:	Program
Kadett Johan Bertilsson	YOP 06-09
Handledare:	Kurskod
Metod: Catrine Modig Sak: Fredrik Perlaky	PYO 360

Fall Gelb

En analys av Armégrupp A:s framgångar utifrån teorin om de grundläggande förmågorna

I samband med anfallsoperationen mot Västeuropa 1940 uppnådde de tyska förbanden stora framgångar på samtliga nivåer. Operationens benämning var Fall Gelb och dess framgångar var anmärkningsvärda för att de vanns över en allians där bland annat Frankrike ingick, som vid denna tid hade en av världens absolut starkaste arméer.

Den tyska taktiken har i efterhand fascinerat militära analytiker och den exemplifierar delvis den manöverteori som svenska Försvarsmakten i dag skall tillämpa enligt doktrin.

Syftet med denna uppsats är att med utgångspunkt i den teoretiska modellen om de sex grundläggande förmågorna (skydd, underrättelse och information, verkan, ledning, uthållighet samt rörlighet) identifiera orsaker till de tyska operativa framgångarna. Analysen berör Armégrupp A:s anfall djup intill Atlantkusten via Ardennerskogarna och den befästa floden Meuse.

Händelseförloppet utspelades den 10 – 20 maj 1940.

Analysen påvisar att Armégrupp A präglades av en balans mellan de olika förmågorna. Särskilt avgörande för framgångarna gentemot motståndaren var deras kombination av ledning och rörlighet.

Nyckelord:

Rörlighet, Ledning, Underrättelser och Information, Uthållighet, Verkan, Skydd

Abstract

In the assault operation against West Europe 1940 the German units achieved great success on all levels. The name of the operation was Fall Gelb, and its success is interesting because it won over a strong alliance. France was one parts and it was one of the world's strongest armies at that time.

The purpose of this essay is to analyse the German Army group A's assault through the Ardennerforrest, over the river Meuse to the Atlantic coast from the theoretical model of the six basic skills. The basic skills are mobility, protection, management, intelligence and information, and endurance.

The study shows that the technique the German Armygroup A used was characterised by a balance between the different basic skills, and that theirs mobility and management were the determining factors to their success.

Keywords:

Mobility, Management, Endurance, Effects, Protection, Intelligence and information

Innehållsförteckning

1 Inledning	6
1.1 Bakgrund.....	6
1.2 Syfte och frågeställning	8
1.3 Avgränsningar.....	9
1.4 Antaganden	10
1.5 Metod.....	10
1.6 Disposition	10
1.7 Källkritik.....	11
1.8 Tidigare forskning.....	12
2 Teori.....	13
2.1 De grundläggande förmågorna.....	13
2.1.1 Verkan.....	14
2.1.2 Rörlighet.....	14
2.1.3 Skydd	15
2.1.4 Uthållighet.....	16
2.1.5 Underrättelser och information	17
2.1.6 Ledning	18
3 Beskrivning av händelseförloppet.....	18
3.1 Operationens uppstart.....	18
3.2 Flodövergången vid Dinant.....	23
3.3 Flodövergången vid Sedan	24
3.4 Flodövergången vid Monthermé	26
3.5 Vägen mot Atlantkusten.....	28
4 Analys av fallstudien utifrån förmågorna.....	29
4.1 Aspekter på verkan.....	29
4.2 Aspekter på rörlighet.....	33
4.3 Aspekter på skydd.....	35
4.4 Aspekter på uthållighet	37
4.5 Aspekter på underrättelse och information.....	40
4.6 Aspekter på ledning.....	43
5 Slutdiskussion	45
5.1 Svar på frågeställningen	45
5.2 Förslag på fortsatt forskning	48
6 Käll- och Litteraturförteckning	49

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Efter Tysklands invasion av Polen den 1 september 1939 befann sig Hitler i en situation som han hade fruktat men inte förväntat sig. Storbritannien och Frankrike hade tidigare förklarat att en invasion av Polen skulle få allvarliga repressalier och påvisade detta genom att förklara krig mot tyskarna den 3 september. De franska och brittiska ledarna beslutade att inrikta sig på ett utdraget krig, där råvaruförsörjningen skulle få en betydelsefull roll för utgången. Hitler var väl medveten om att Tysklands råvaruförsörjning var klen, ett utdraget krig var inget landet skulle tjäna på. Förutom råvaruförsörjningen ansåg Hitler att han inte i längden kunde lita på att Stalin förhöll sig vänskapligt sinnad, vilket troligen var bakgrundsfaktorer till att Hitler påvisade vilja att anfälla Västeuropa redan hösten 1939.¹ Hitler lär ha sagt till sina generaler att ”man kan inte försäkra sig om Rysslands varaktiga neutralitet genom någon överenskommelse eller pakt”. Han räknade med att tiden i varje avseende arbetade emot honom.²

Från ett memorandum från den 9 oktober 1939 framgår det att Hitler starkt trodde på sin krigföringsförmåga. ”I fråga om vissa vapen, de avgörande vapnen, besitter Tyskland idag klar, obestridd överlägsenhet” uttryckte han sig. Hitler ansåg att han behövde slå till så snart som möjligt innan det var för sent. Hans generaler delade samma fruktan på lång sikt, men inte hans tillförsikt på kort sikt. De trodde inte att Tysklands armé var tillräckligt stark för att slå Frankrike.³ Tyska krigsmakten argumenterade mot ett angrepp under hösten och drev framförallt ett ogynnsamt väder som huvudargument. Ytterligare en orsak till motståndet mot ett anfall under hösten var att fälttåget i Polen hade synliggjort brister, bland annat i utbildningsnivån många förband hade uppvisat. Arméledningen var mycket angelägen om att åtgärda bristerna innan någon ny större operation inleddes. Upprepade gånger fastslog dock Hitler datum för ett stort anfall västerut. Operationen fick ständigt uppskjutas på grund av ofördelaktigt väder.⁴ Dåvarande anfallsplanen hade utarbetats av den tyska arméledningens operationsavdelning. Den gick ut på kraftsamling i norr genom Belgien och Holland, sedan söderut mot Paris. På så vis undveks Maginotlinjen, det franska gränsförsvaret i väst. Huvuddelen av de tyska anfallsstyrkorna skulle underställas armégrupp B, som skulle anfälla i norr.⁵ Vid senhösten 1939 tvingades ett tyskt kurirflygplan nödlanda vid Mechelen i Belgien. Ombord på planet fanns en tysk stabsofficer som hade med sig värdefulla, känsliga dokument rörande planen för angreppet västerut. Risken att anfallsplanen nu hade avslöjats ledde till att operationen nu sköts upp flera månader.⁶

Under vintern och våren 1940 arbetade tyskarna vidare på sina planer för angreppet västerut.⁷ Generallöjtnant Erich von Manstein, stabschef för Armégrupp A, utarbetade en alternativ och djärv anfallsplan. Även den kringgick Maginotlinjen, men längre söderut på en smalare front. Planen förutsatte inledningsvis en framryckning genom de bergiga och vägfattiga Ardennerskogarna och anfall över den befästa floden Meuse.⁸ Detta innebar att tyngdpunkten flyttades från armégrupp B till armégrupp A samt att syftet med det inledande skedet av

¹ Zetterling, Niklas. *Blixtkrig! 1939-1941* (Stockholm: Prisma, 2008) s. 140

² B.H Liddell Hart. *Nu törs de tala* (Stockholm: Fahlcrantz & Gumaelius, 1948) s. 134

³ Liddell Hart, 1948, s. 134-135

⁴ Zetterling, 2008, s.141

⁵ Smedberg, Marco. *Krigföring, från Austerlitz till Bagdad* (Lund: Historisk Media, 2005) s. 141

⁶ Zetterling, 2008, s. 141

⁷ Zetterling, 2008, s. 143

⁸ Smedberg, 2005, s. 143

operationen ändrades. Genom att rörliga förband ur Armégrupp A skulle anfalla via de "otillgängliga" Ardennerna skulle motståndaren överraskas.⁹ Bara pansarförbanden lyckas ta sig över floden Meuse skulle de befinna sig i idealisk pansarterräng. I bästa fall med en splittrad motståndare med britterna i norr och huvuddelen av fransmännen i söder.¹⁰ Mansteins ide var alltför djärv för att överordnade utan svårighet skulle kunna anta den. Det var mycket besvärligt att övertala dem tills han tog ett tillfälle i akt och presenterade planen för Hitler, som blev imponerad och inspirerad av tanken. Detta ledde till att hans anfallsplan blev antagen.¹¹

1.2 Syfte och frågeställning

Anfallsoperationen mot Västeuropa blev oerhört framgångsrik och ledde senare till Frankrikes fall. Framgångarna är anmärkningsvärda eftersom de erhöles mot den franska Armén som 1940 ansågs vara bland världens starkaste samt att de allierades stridskrafter var överlägsna i till exempel i antalet stridsvagnar.¹² Det tyska tillvägagångssättet blev senare benämnt Blixkrieg och ligger delvis till grund för den manöverteori som svenska försvarsmakten idag skall tillämpa enligt doktrin.

I Doktrin för gemensamma operationer går det att utläsa att de sex grundläggande förmågorna, ledning, underrättelser och information, verkan, skydd, rörlighet samt uthållighet används för att beskriva, samordna eller analysera militär verksamhet.¹³ Att analysera utifrån förmågor är ett tillvägagångssätt som kan användas vid planering och genomförande av militära operationer. I samband med planeringen kan därmed eget och motståndarens förbands styrkor och svagheter identifieras. De sex grundläggande förmågorna är en teoretisk modell som även kan användas för att utvärdera nyss genomförd militär verksamhet, likaväl som tidigare genomförda militära operationer.

Uppsatsens övergripande syfte är att med utgångspunkt från den svenska doktrinära teoretiska modellen om de sex grundläggande förmågorna analysera Armégrupp A:s anfallsoperation mot Västeuropa. Operationen analyseras i syfte att identifiera vad respektive förmåga betydde för den framgångsrika operationen.

Följande frågeställning är styrande för analysen av händelseförloppet.

- *Vilka förmågor var särskilt avgörande för Armé grupp A:s framgångar vid "Ardenneroffensiven" den 10 – 20 maj 1940?*

1.3 Avgränsningar

Uppsatsen är i tid avgränsad till händelseförloppet mellan den 10 maj – 20 maj 1940. Analysen berör endast Armégrupp A som var de förband som stod under befäl av Gerd von Rundstedt, under operation Fall Gelb. Uppsatsen kommer i huvudsak att avhandla markarenen. Vissa instick från flygstridskrafter kommer att förekomma men endast utifrån markarenens behov. Analysens fokus berör den operativa nivån. Dock så förekommer vissa taktiska inslag som fick direkt inverkan på operativa nivån.

---

⁹ Zetterling, 2008, s. 143

¹⁰ Smedberg, 2005, s. 141

¹¹ Liddel Hart, 1948, s. 141

¹² Deighton, Len, *Blixkrieg Från Hitlers uppgång till Donkerques fall* (Stockholm: Atlantis, 1981) s. 8

¹³ Försvarsmakten, *Doktrin för gemensamma operationer* (Stockholm: Högkvarteret, 2005) s. 63

1.4 Antaganden

Läsaren av denna uppsats antas ha studerat Krigsvetenskaplig grundkurs och på så vis erhållit förståelse för grundläggande militära begrepp.

1.5 Metod

Operationens händelseförlopp har presenterats genom en fallstudie som är grundad på en kvalitativ textanalys av kritiskt granskad litteratur. Fallstudien beskriver det händelseförlopp som senare har analyserats. Den teoretiska modell som nyttjats till analysverktyg är ”de sex grundläggande förmågorna”. Modellens innebörd har redogjorts genom deskription.¹⁴ Valt analysverktyg har nyttjats i syfte att identifiera indikationer i fallstudien. De valda indikatorerna inom respektive grundläggande förmåga medför inte att samtliga aspekter inom förmågan har analyserats. Detta beror till stor del på att den doktrinära definitionen av respektive förmåga är bred och därigenom lämnar visst utrymme för tolkningar. Av analysen har slutsatser redogjorts som besvarar uppsatsens frågeställning. Analysen av fallstudien har syftat till att se om indikationerna från de grundläggande förmågorna fanns och vilka framgångar de medförde under operationen som studien berört.

1.6 Disposition

I kapitel 1 beskrivs bakgrunden till genomförd fallstudie samt syftet med uppsatsen. En frågeställning som styr uppsatsen samt metodbeskrivning erhålls under samma kapitel. Kapitlet avslutas med en källkritisk granskning. Därefter beskrivs vald teoretisk analysmodell under kapitel 2, som sedan följs av kapitel 3 där fallstudiens händelseförlopp presenteras. Händelseförloppet analyseras utifrån den teoretiska modellen under kapitel 4. Slutligen i kapitel 5 presenteras de slutsatser som genererats ur analysen av fallstudien. Slutsatserna besvarar uppsatsens frågeställning.

1.7 Källkritik

Sammanlagt nyttjas åtta olika källor under framställandet av denna uppsats, två olika doktriner samt sex olika böcker. De båda doktrinerna, *Militärstrategisk doktrin* samt *Doktrin för markoperationer* används till att beskriva den teoretiska modell som nyttjas som analysverktyg. Det finns mycket skrivit om vald teoretisk modell och dessa nyttjas eftersom båda är skrivna samt används av försvarsmakten och är framställda ur ett vetenskapligt perspektiv.

För en tydligare definition av vald vetenskaplig metod nyttjas Rolf Ejvegårds bok *Vetenskaplig metod*. Boken anses ha hög reliabilitet för att den är tilldelad kurslitteratur på flertalet av försvarsmaktens skolor.

Två av böckerna som ligger till grund för fallstudien är *Andra världskrigets historia 1939-1942* samt *Nu törs de tala*. Båda är skrivna av Basil Henry Liddell Hart som är en av de största militärhistorikerna. Böckerna har hög tillförlitlighet då de grundar sig på ingående intervjuer med ledande politiker och militärer som själva upplevde kriget, samt omfattande insamlande av dokumentation. *Andra världskrigets historia* anser jag skildra det strategiska och taktiska spelet med objektiv skärpa. Bokens källor finns dokumenterade i en källförteckning. *Nu törs de tala* skrevs efter att författaren själv sökt upp ledande tyska

---

¹⁴ Information om metodens innebörd erhålls i: Ejvegård, Rolf *Vetenskaplig metod. Tredje omarbetade upplagan*, (Lund: Studentlitteratur, 2007) s. 32

officerare för att av dem djupare utforska spelet bakom krigföringens kulisser. Han lyckades få flertalet av dem att vilja och våga tala fritt, de citeras ofta i boken.

Nästa två böcker som ligger till grund för fallstudien är skrivna av svenska författare av militärhistorisk facklitteratur. Den ena boken är *Blixtkrig! 1939-1941*. Den är skriven av Niklas Zetterling som arbetat som forskare på försvarshögskolan i tolv år och nu skriver på heltid. Han anses vara en av Sveriges främsta militärhistoriska författare och många av hans böcker utkommer även i andra länder. Underlaget till boken består av arkivmaterial samt artiklar och böcker. Grunden utgörs av dokument som är skrivna av soldater och officerare under eller kort efter händelsernas förlopp. De dokumenten kommer från tyska krigsarkivet i Freiburg. Bokens källor finns listade i en Källförteckning. Nästa bok som är skriven av svensk författare är *Krigföring: från Austerlitz till Bagdad*. Den är författad av Marco Smedberg som är ledamot av kungliga krigsvetenskapsakademien. Boken har använts som kurslitteratur på Försvarsmaktens skolor och anses därför vara tillförlitlig.

Ytterligare en bok som nyttjas i fallstudien är *Blixt krig* som är skriven av den brittiska författaren Len Deighton. Bakom boken ligger omfattande forskning i tyska och brittiska dokument och intervjuer med människor som har minnen från striderna. Kartor, teckningar och ett sextiotal dokumentära fotografier finns i boken. Tillförlitligheten ökar eftersom alla källor återfinns i en Källförteckning och fakta kan därmed kontrolleras.

Sista boken som har nyttjats är *The Blitzkrieg Legend* av Karl-Heinz Frieser. Författaren beskriver händelseutvecklingen 1940 på ett mycket detaljerat sätt, både ur ett tyskt samt ett franskt perspektiv. Flertalet kartor samt bilder förtydligar händelseförloppet. Mycket av materialet som författaren nyttjat kommer från tyska krigsarkivet i Freiburg.

1.8 Tidigare forskning

Fallet som skall analyseras har fångat många militära analytikers intresse och är oerhört omskrivet, likväl som övriga händelseförlopp i andra världskriget. Det finns mycket litteratur och artiklar som enbart beskriver händelseförloppet och även mycket skrifter där händelseförloppet analyseras i olika syften. Armégrupp A:s framgångar under operation Fall Gelb har dock inte behandlats i någon svensk uppsats eller analyserats ur de svenska doktrinära definitionerna på de grundläggande förmågorna.

2 Teori

2.1 De grundläggande förmågorna

De sex grundläggande förmågorna är ledning, verkan, uthållighet, skydd, rörlighet samt underrättelser och information. Teorin beskriver invecklade och komplicerade relationer samt analyserar en stridande parts uppträdande eller verksamheter.¹⁵ Förmågorna kommer under olika skeden på stridsfältet integrera i varandra beroende på hur uppgiften eller situationen ser ut.

---

¹⁵ Försvarsmakten, *Doktrin för markoperationer*, (Stockholm, Högkvarteret, 2005) s. 31

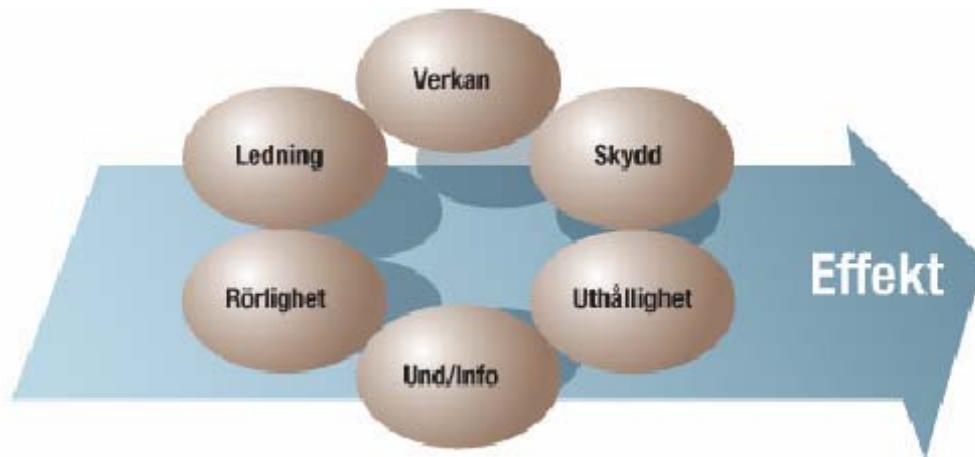

Fig 1: De grundläggande förmågorna¹⁶

2.1.1 Verkan

Den grundläggande förmågan verkan innebär bekämpning och annan påverkan som syftar till att reducera motståndarens förmåga och vilja till fortsatt strid så att eget överordnat mål kan uppnås. Medel för bekämpning utgörs till exempel av direkt och indirekt eldgivning med olika vapensystem, vilseledning, elektroniska attacker, informationsoperationer eller fördröjande fältarbeten. Förmågan till ett effektivt utnyttjande av elden är en avgörande faktor för framgång i strid. Över tid kan åtgärder för att påverka motståndarens anda och moral ge lika stor effekt. Genom bekämpning och annan påverkan kan följande verkan uppnås:

- Bryta motståndarens vilja till fortsatt strid
- Tillfoga motståndaren avgörande förluster
- Påverka motståndarens ledningsförmåga
- Möjliggöra egen rörelse
- Tvinga motståndaren att röra sig
- Hindra motståndaren att verka
- Hindra motståndaren att röra sig
- Förändra terräng och siktförhållanden
- Påverka motståndaren på djupet av hans gruppering
- Övrraska motståndaren¹⁷

2.1.2 Rörlighet

För att verkan ska kunna sättas in på rätt plats krävs rörlighet. Genom rörlighet kan stridskrafter flyttas från en plats till en annan i syfte att kunna lösa tilldelade uppgifter och uppnå mål.¹⁸ På den markoperativa nivån är förmågan att flytta förband och transporter inom och mellan operationsområden av avgörande betydelse. Rörlighet syftar främst till att manövrera avdelade system, förband och resurser i tid och rum. I gynnsammaste fall kan rörelsen leda till att motståndaren innesluts och inför hotet att bli nedkämpad med eld ger denne upp utan strid. Genom rörlighet kan en part i strid:

- Skapa förutsättning för att få effekt i rätt tid mot rätt mål
- Undgå eller dra sig ur motståndarens bekämpning

¹⁶ Försvarsmakten, 2005, *Doktrin för markoperationer*, s. 30

¹⁷ Försvarsmakten, 2005, *Doktrin för markoperationer*, s. 67-69

¹⁸ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin* (Stockholm: Högkvarteret, 2002) s. 76

- Utnyttja luckor och ytor för att föra in striden på djupet av motståndarens gruppering
- Ta och behålla initiativet
- Ta för striden väsentlig terräng
- Övrraska motståndaren¹⁹

2.1.3 Skydd

Skydd omfattar alla de åtgärder som vidtas för att enskild soldat och förband ska undgå upptäckt och bekämpning, oavsett vilken typ av medel motståndaren använder. Begreppet syftar till att genom såväl tekniska som taktiska samt passiva och aktiva åtgärder skapa förutsättningar för överlevnad, uthållighet och möjlighet till verkan.²⁰ Aktivt skydd innebär vilseledning och rörelser. Passivt skydd är bepansring, smygteknik och kamouflage. Skydd omfattar även en psykologisk dimension. En god anda inom stridskrafter ger skydd mot motståndarens försök att bryta viljan att föra kampen vidare.²¹ Att anpassa beredskap och en utbildning som är lämpad mot förhållandena i operationsområdet är en annan viktig del. Skydd kan utgöras av:

- Utspridning, maskering och skenåtgärder
- Utnyttjandet av betäckt terräng, bebyggelse, mörker, dålig sikt och rök
- Vilseledning
- Splitterskyddade fordon eller fältbefästningar
- Defensiva informationsoperationer och korrekt information
- Rörlighet
- Luftförsvar
- Flankskydd under en framryckning
- Skydd mot C-,B-,R-,N- och brandstridsmedel
- Övrraskning²²

2.1.4 Uthållighet

Uthållighet syftar till att kontinuerligt vidmakthålla egen personell och materiell tillgänglighet så att eget och överordnat mål kan uppnås. Exempel på två funktioner som påverkar uthålligheten hos ett förband är en väl fungerande logistik och sjukvårdstjänst.²³ I strid sätter förmågan till uthållighet ofta gränsen för vad som är möjligt att prestera, främst genom att uthålligheten direkt påverkar förmågorna verkan, rörlighet och skydd.²⁴ Soldater och befäl som känner en tillfredställande säkerhet i sin egen och förbandets förmåga att lösa sina förstahandsuppgifter ger uthållighet. Uthållighet uppnås genom:

- Förtroende för underlydande chefer
- En god förbandsanda
- Ett gott ledarskap
- God personkännedom och god omvårdnad om underställd personal
- Utvärdering av genomförda strider tillsammans med personal
- Lämpliga uppgifter

---

¹⁹ Försvarsmakten, 2005, *Doktrin för markoperationer*, s. 69-71

²⁰ Försvarsmakten, 2005, *Doktrin för markoperationer*, s. 71

²¹ Försvarsmakten, 2002, *Militärstrategisk doktrin*, s. 76

²² Försvarsmakten, 2005, *Doktrin för markoperationer*, s. 71-73

²³ Försvarsmakten, 2005, *Doktrin för markoperationer*, s. 73

²⁴ Försvarsmakten, 2002, *Militärstrategisk doktrin*, s. 77

- Fortsatt utbildning och taktikanpassning
- En för uppgiften lämplig indelning, utrustning och utbildning
- Ett väl fungerande underhåll samt personal och sjukvårdstjänst
- Lämplig skyddsnivå
- En god fysisk och psykisk prestationsförmåga
- Överraskning²⁵

2.1.5 Underrättelser och information

Underrättelse och information syftar till att kontinuerligt upprätthålla en gemensam lägesbild av pågående, bedömd och kommande verksamhet så att eget och överordnat mål kan uppnås. Lägesbilden utgör ett av de underlag som chefer behöver för att kunna fatta beslut vid rätt tidpunkt. Underrättelser som ger chefer bra beslutsunderlag är en av förutsättningarna för ett högt stridstempo.²⁶ I militära konflikter omfattar underrättelser bearbetad och värderad information om till exempel motståndaren, operationsområdet, miljöfaktorer, eget läge, eget stridsvärde och civilläget.²⁷ Stora operationsområden med förband med hög rörlighet ställer extra höga krav på inhämtning av underrättelser för att tillgodose chefers underlag till att fatta beslut. För förband på taktisk nivå är det viktigt att i nära realtid via sensorsystem kunna inhämta underrättelser inom egna området i syfte att på kort tid kunna upptäcka, identifiera och verka mot eventuell motståndare i olika typer av miljö och väder. Sådan ”direktinformation” ger möjlighet att identifiera ytor och luckor i motståndarens gruppering vilket medger möjlighet för högt stridstempo på stridsfältet.²⁸

2.1.6 Ledning

Ledning krävs för att övriga förmågor överhuvudtaget ska kunna avvägas och samordnas. Ledning syftar främst till samordning av mänskligt handlande och olika resurser för att uppnå viss verkan.²⁹ Ledning omfattar således både olika typer av stödsystem och förmåga att utöva ledarskap. Ledarskap handlar främst om att ange mål som ska uppnås på längre sikt och ska utövas från den plats där händelseförloppet bäst kan påverkas. Ett gott ledarskap är en av de viktigaste ingredienserna i förmågan att leda markoperativ verksamhet. Stödsystem som radioutrustning och stridslednings system krävs för att ledarskap ska kunna utövas både från en framskjuten plats i ett operationsområde och från ett bakre läge, till exempel en stabsplats.³⁰

3 Beskrivning av händelseförloppet

3.1 Operationens uppstart

Strax före gryningen den 10 maj 1940 korsade tyskarna gränsen, operation Fall Gelb påbörjades.³¹ Invasionen inleddes med framgångsrika anfallsstötter av armégrupp B vid norra flanken mot havet. Dessa tjänade till att locka de allierades intresse och avvärjde uppmärksamheten från huvudstöten som armégrupp A skulle genomföra vid Ardennerna.³² De

²⁵ Försvarsmakten, 2005, *Doktrin för markoperationer*, s. 74

²⁶ Försvarsmakten, 2005, *Doktrin för markoperationer*, s. 65

²⁷ Försvarsmakten, 2002, *Militärstrategisk doktrin*, s. 76-77

²⁸ Försvarsmakten, 2005, *Doktrin för markoperationer*, s. 66-67

²⁹ Försvarsmakten, 2002, *Militärstrategisk doktrin*, s. 77

³⁰ Försvarsmakten, 2005, *Doktrin för markoperationer*, s. 63-64

³¹ Zetterling, 2008, s. 149

³² Liddell Hart, 1948, s. 144

tilldrog sig uppmärksamheten i så hög grad att de allierade hindrades under flera dagar att inse var huvudanfallet utfördes. Både den holländska huvudstaden Haag samt Rotterdam som var centrum i landets kommunikationssystem anfalls under morgontimmarna av luftlandsatta förband, samtidigt som gränsbefästningarna 160 km öster därom angreps.³³ De förband som inte anföll på djupet utan korsade gränsen på marken mötte inledningsvis inget motstånd av betydelse. Deras första tecken på krig var Luftwaffes bombplan som återvände efter fullbordade uppdrag. Tyskarnas operationer i norra sektorn drog som planerat de allierades uppmärksamhet dit. I enlighet med planen marscherade franska och brittiska förband in i Belgien för att inta avsedda försvarspositioner.³⁴

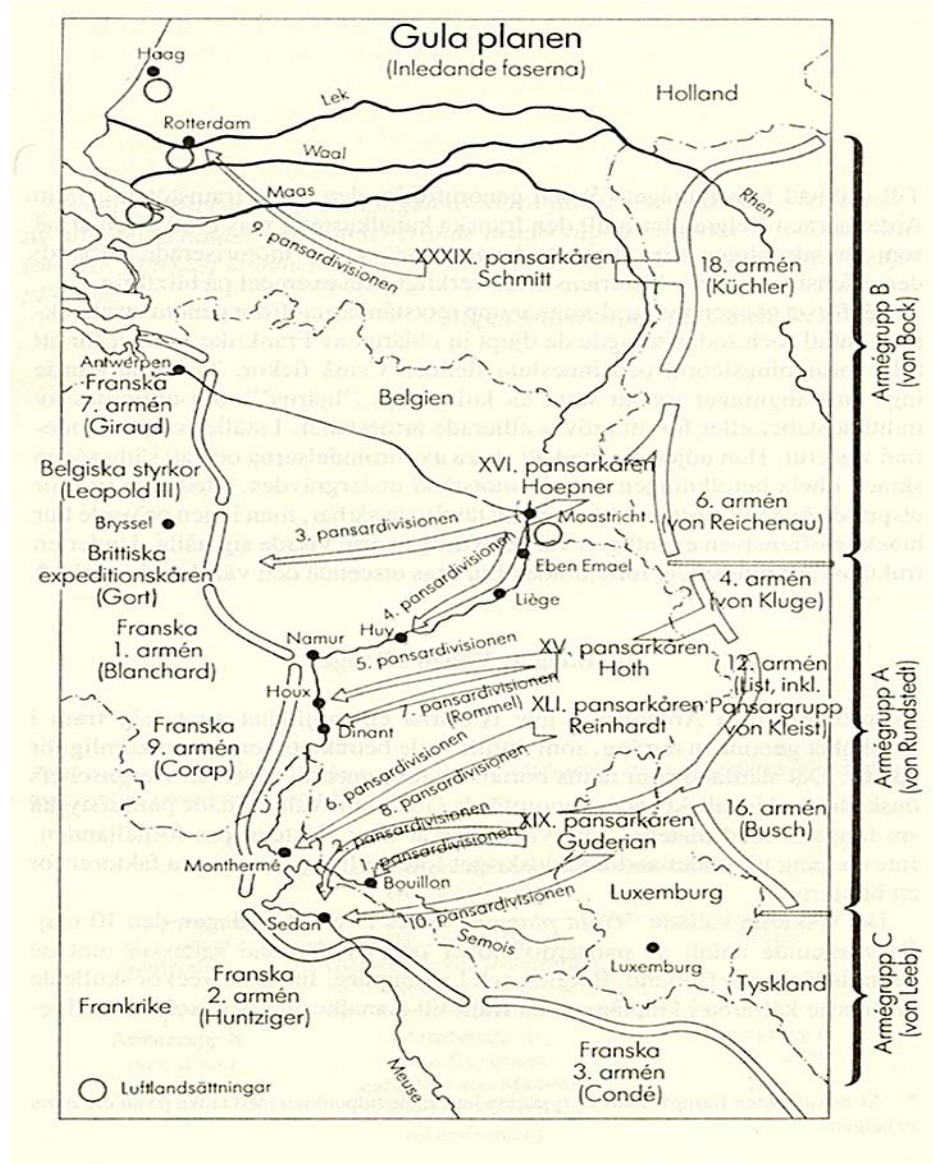

Fig 2: Anfallsplanen³⁵

Samtidigt drog den då hittills största pansarstyrkan i krigshistorien samman vid gränsen mot Luxemburg. Styrkan bestod av tre pansarkåror ordnade i tre block, med stridsvagnsdivisioner

³³ B.H Liddell Hart, *Andra världskrigets historia 1939-1942* (Stockholm: Natur och Kultur, 1970) s. 79

³⁴ Zetterling, 2008, s. 149-150

³⁵ Deighton, 1981, s. 212

i de båda första blocken och motoriserade infanteridivisioner i det tredje blocket. Främsta linjerna stod under befäl av general Guderian som var Tysklands främste stridsvagnsexpert, vederbörande verkade i general von Kleist pansargrupp. Dessa mekaniserade förband utgjorde spjutspetsen i Rundstedts Armégrupp A som stod sammanträngd på en smal men mycket djup front. Deras kommande framryckning genom ardennerna var inte sedd som en verklig operation i taktisk bemärkelse utan endast en uppmarsch. De räknade inte med att möta något svårare motstånd innan de tagit djup intill floden Meuse.³⁶

På morgonen den 10:e sattes rörelsen igång västerut. Inledningsvis riktade Guderian in sina tre pansardivisioner i södra Ardennerna mot Sedan. Det var en tacksam uppgift på grund av att vägarna var relativt framkomliga i den terrängen. Lite längre norrut i de centrala delarna av Ardennerna anföll två pansardivisioner i täten som leddes av Reinhardt. Reinhardts uppgift var att korsa Meuse vid Monthermé. Hans terräng visade sig vara den mest svårframkomliga.³⁷ Längst norrut anföll en självständig pansarkår med två pansardivisioner under ledning av Hoth. Hans uppgift var att framrycka i norra Ardennerna djup intill Meuse, mellan Givet och Dinant. Bakom dessa sju främsta pansardivisioner fanns ytterligare ca 50 divisioner av olika slag.³⁸ Deras beräkning om låg fientlig aktivitet innan floden Meuse visade sig stämma. Styrkorna mötte endast lätt motstånd i form av franskt kavalleri som inte var något större problem att nedkämpa. Huvudproblemen var inte taktiska utan istället administrativa på grund av att förflyttningen var komplicerad och beroende av en god underhållstjänst. Varenda väg och stig utnyttjades, de många infanteridivisionerna blev tvungna att marschera på stigar genom terrängen, spridda bland pansarbataljonerna som nyttjade vägarna. Terrängen var besvärlig med bergig skog där vägarna var allt som oftast kurviga och branta, dock var de bra i ytan.³⁹

Avståndet mellan tyska gränsen och floden Meuse var cirka 170 kilometer: 50 kilometer i Luxemburg, 100 kilometer i Belgien och 10 – 20 kilometer mellan den franska gränsen och floden. Luxemburg var inte försvarat på något sätt, franskt Kavalleri hade kommenderats till Belgien.⁴⁰

3.2 Flodövergången vid Dinant

Den första av Rundstedts pansarkolonner att nå floden Meuse var general Erwin Rommels 7:e pansardivision. Han anföll i norra utkanten av Ardennerna. I spetsen på Rommels division framryckte mc-patruller, de nådde Meuse vid Dinant den 12 maj. De kunde konstatera att bron över floden hade sprängts. Rommels mc-patruller sökte längs floden efter lämpliga platser för försök till övergång och träffade på en fördämning vid Houx. Försök till övergång skedde på kvällen vid fördämningen men den besvarades av fransk eld från andra sidan floden, vilket fick till följd att försöket avbröts.⁴¹ Efter mörkrets inbrott försökte tyska förpatruller återigen ta sig över floden på samma ställe, nu med bättre framgång. Vid gryningen nästkommande dag hade ett okänt antal tyskar lyckats ta sig över och framryckte försiktigt in i skogspartierna på andra sidan floden. På morgonen lyckades även infanteri ur 6:e skytteregementet forcera floden med hjälp av gummibåtar, fast motståndet på andra sidan floden var fortfarande hårt.⁴² Med understöd av direkt och indirekt eld av stridsvagnar samt

³⁶ Liddell Hart, 1948 s. 152 -153

³⁷ Zetterling, 2008, s. 150

³⁸ Liddell Hart, 1970, s. 82

³⁹ Liddell, Hart, 1948, s. 153-154

⁴⁰ Frieser, Karl-Heinz. *The Blitzkrieg Legend* (Annapolis: U.S. Naval Institute, 2005) s. 112

⁴¹ Deighton, 1981, s. 247

⁴² Deighton, 1981, s. 250

artilleri fortsatte tyskarna sina försök att passera över floden med hjälp av flottor. Vid middagstid hade de lyckats skapa ett brohuvud som var 5 kilometer brett och 2 kilometer djupt.⁴³ Under natten den 13-14 maj påbörjades arbetet att bygga en pontonbro vid byn Bouvignes. Bron stod klar vid gryningen och genast kunde stridsvagnar, bepansrade bilar och artilleri korsa floden. När cirka 30 stridsvagnar hade passerat över påbörjade Rommel framryckningen mot nästa anfallsmål, byn Onhaye som var nyckeln till framgång i offensiven västerut.⁴⁴ Under dagen lyckades han efter visst franskt motstånd både inta och ta förbi byn. Rommel hade lyckats bryta igenom den franska försvarslinjen.⁴⁵

3.3 Flodövergången vid Sedan

Till skillnad från de kårer som anföll norr om Sedan hade Guderian här ett starkt flygunderstöd. Huvuddelen av alla disponibla Stukaplan sattes in för att stödja detta anfall.⁴⁶ Trots att infanterikårer inte hunnit fram lade Guderian den 12 maj förslag att ett försök till övergång av floden skall genomföras. Detta förslag godkändes av hans högre chef Kleist. Klockan 16.00 nästkommande dag satte Guderian in sitt huvudanfall på en 2,5 km bred sektor av floden, omedelbart väster om Sedan. Anfallet föregicks av massiva flygbombningar. I spetsen gick nyss anlända infanterister med gummibåtar och flottor. Ett område vid en flodkrök erövrades snabbt.⁴⁷ Natten mellan den 13 – 14 maj lyckades infanteriet skapa ett brohuvud i de franska försvarsställningarna. Inga fordon hade korsat floden ännu, stridsvagnsförbanden nådde inte Meuse innan kvällen. Besättningarna spenderade natten till att återhämta från senaste dagarnas framryckning genom Ardennerna, samtidigt som delar ur infanteriet redan var bakom den franska försvarslinjen.⁴⁸ Vid midnatt hade tyskarna drivit in en 8 km djup kil i de allierades försvarsställningar och samtidigt byggdes en bro vid Glaire mellan Sedan och St Menges.⁴⁹ Strax efter midnatt kunde de första fordonen korsa floden via bron. De första stridsvagnarna passerade floden först klockan 07.20 på morgonen. Guderians anfall med infanteriet utan understöd från stridsvagnsförband var riskfyllt, ett samordnat franskt motanfall kunde ha medfört stora förluster. Potentiella förklaringar till Guderians riskfyllda offensiva agerande är att han kan ha låtit infanteriet anfälla först i syfte att identifiera svagheter i den franska grupperingen. De kan även ha tagit längre tid än beräknat från att stridsvagnsförbanden fick framåt tills de nådde bron på grund av att vägarna var blockerade av utslagna fordon som nedkämpats av franskt artilleri.⁵⁰ Bron vid Glaire anfölls kraftigt av de allierades flyg men stod pall, mycket tack vare Guderians luftvärnsregemente som orsakade sin motståndare i luften stora förluster. På eftermiddagen den 14 maj hade tre tyska pansardivisioner lyckats ta sig över floden. Efter att ha slagit tillbaka ett franskt motanfall tog Guderian riktning västerut. På kvällen hade han brutit igenom den sista försvarslinjen och vägen västerut mot Kanalkusten låg här öppen.⁵¹ Guderians genombrott vid Sedan medförde kaos och förvirring i den högre franska ledningen. Den franska informationsspridningen beträffande den tyska offensiven var ytterst bristfällig. Rapporterna till det franska högkvarteret i Vincennes var få samt felaktiga. På kvällen den 13 maj så rapporterades det till exempel enbart om ett ”tyskt nålstick” vid Sedan trots att infanteriet

---

⁴³ Deighton, 1981, s. 251

⁴⁴ Deighton, 1981, s. 255

⁴⁵ Deighton, 1981, s. 256

⁴⁶ Zetterling, 2008, s. 171

⁴⁷ Liddell Hart, 1970, s. 83

⁴⁸ Frieser, 2005, s. 174

⁴⁹ Liddell Hart, 1970, s. 83

⁵⁰ Frieser, 2005, s. 174-175

⁵¹ Liddell Hart, 1970, s. 83

redan erövrat tillräcklig terräng för att bilda ett rejält brohuvud. Franska högkvarteret varseblevs inte om försvarets misslyckande före den 15 maj.⁵²

3.4 Flodövergången vid Monthermé

Längre norrut vid Monthermé hade offensiven inte gått lika enkelt. I skogarna innan floden hade Reinhards förband problem med trafikstockningar på de bristfälliga vägarna samt drivmedelsförsörjningen. Under natten mellan den 12 och 13 maj bedrev Reinhardts 6:e pansardivision spaningsverksamhet i området mellan Meuse och gränsen mellan Frankrike och Belgien. De gjorde bedömningen att området var klen försvarat av franska styrkor. Beslut om anfall över Meuse togs klockan 16.00 den 13 Maj. Begäran om flygunderstöd gjordes men responsen blev klen, huvuddelen av de disponibla flygplanen var insatta på annat håll. Än värre var att de plan som kom bekämpade helt fel mål med tysk våda bekämpning som följd, till exempel fick soldater vid 6 pansardivisionens artilleribatterier sätta livet till.⁵³ Artilleriet kunde inledningsvis endast ge klen understöd på grund av att ammunitionskolonnerna blivit fördröjda i framryckningssvårigheter vid Ardennerna. Detta medförde att endast 50 skott per batteri fanns att tillgå.⁵⁴ En infanteribataljon utgjorde själva anfallsstyrkan och den understöddes av en stridsvagnsbataljon samt en artilleribataljon. I och med att fransmännen sprängt samtliga broar fanns inga andra möjligheter än att anfalla med infanteri i täten. När de närmaste berörda officerarna tillsammans med general Kempf studerade terrängen konstaterade de att den var komplicerad. Stränderna var branta och klippiga och taggtrådshinder hade uppförts av fransmännen på västra stranden. Trots detta fortsatte förberedelserna för anfallet, flottor fylldes med luft och stridsvagnar besatte understödsställningar i syfte att kunna bekämpa bunkrar på andra sidan stranden. Anfallet skulle genomföras av den 3:e bataljonen i det 4:e skytteregementet. Bataljonen bestod av 4 kompanier.⁵⁵ Anfallet inleddes med att stridsvagnar, artilleriet och infanterikanonvagnar öppnade eld mot västra sidan av Meuse. Därefter stormade infanteriet ner mot floden och bebyggelsen i Monthermé. De möttes av sporadisk eldgivning från fransmännen, som sedan upphörde helt på grund av det tyska understödet. Båtar fördes fram och de första grupperna paddlade över floden. De möttes åter av svag fransk eldgivning som endast orsakade klen påverkan på tyskarna. Plutonerna samlades på västra stranden och fortsatte anfallet mot de franska försvarsverken som bestod av taggtrådshinder, bunkrar, bepansrade kanontorn och kulspruteställningar. En serie strider av mindre karaktär uppstod. Plutoner och grupper stred på egen hand allt eftersom de konfronterade franska försvarspositioner. Efter mörkrets infall besköt franskt artilleri de framskjutna tyska ställningarna utan att orsaka någon större skada.⁵⁶

Trots att bron i Monthermé hade sprängts kunde tyska pionjärer göra den framryckningsduglig för soldater den 14 maj. Snart hade en hel bataljon korsat floden och utvidgat brohuvudet.⁵⁷ Fransmännen bjöd dock på segt motstånd denna dag och den tyska forceringen stagnerade i en fransk bunkerlinje som fanns en bit inåt land. Vid midnatt hade tyska ingenjörer lyckats upprätta en pontonbro i norra delen av Monthermé, varpå ytterligare infanteri samt stridsvagnar snart kunde framrycka över floden. Bron blev snabbt mål för franskt artilleri, dock så träffades den aldrig. Klockan 04.25 den 15 maj återupptogs anfallet mot den franska bunkerlinjen. Infanteriet understöddes nu av artilleri samt stridsvagnar och med hjälp av rörladdningar forcerades franska taggtrådshinder. Den hårda tyska forceringen

---

⁵² Frieser, 2005, s. 198

⁵³ Zetterling, 2008, s. 152

⁵⁴ Liddell Hart, 1948, s. 156

⁵⁵ Zetterling, 2008, s. 153

⁵⁶ Zetterling, 2008, s. 154

⁵⁷ Zetterling, 2008, s. 155

ledde till att soldaterna i flertalet bunkrar kapitulerade och fördes genast bakåt mot fångenskap. Klockan 07. 00 gjorde de främsta styrkorna halt eftersom Stukaplan strax skulle anfälla terrängen framför. Flygplanen fick god verkan och öppnade bland annat upp minfält som fanns framför dem. Omedelbart efter flyganfallet tryckte marktrupperna återigen på och klockan 10. 00 på förmiddagen var den franska bunkerlinjen erövrade och därmed var det franska försvaret vid Monthermé besekrat.⁵⁸

3.5 Vägen mot Atlantkusten

Efter att den franska försvarslinjen utefter Meuse hade brutits igenom på flertalet ställen uppstod vissa konflikter i den tyska ledningen. Guderian som brutit igenom vid Sedan ville genast behålla det initiativ han skapat och direkt fortsätta sitta anfall mot kanalkusten och på så vis vidga det brohuvud han skapat. Mot sin vilja fick han dock order om att hejda framryckning och koncentrera sina styrkor och försvara det befintliga brohuvudet.⁵⁹ Högre tyska befälhavare hade svårt att tro på den stora framgång som rapporterades in, de ansåg att det hade gått för enkelt och förvånades över att det inte kom någon fransk motoffensiv. Rundstedt hade bland annat fruktat att en kraftig offensiv skulle riktas mot flankerna när han framryckte genom Ardennerna. Hitler hade även delat hans farhågor.⁶⁰ Efter livliga meningsutbyten fick Guderian tillstånd av sin närmsta högre chef att fortsätta offensiven ytterligare 24 timmar. Guderian anföll västerut med tre pansardivisioner tillsammans med Reinhardts två divisioner som gått över Meuse vid Monthermé samt ytterligare två divisioner som korsat floden vid Dinant. Denna operation ledde till att det franska försvaret bröt samman och tyskarna svepte in i ett område där det inte fanns någon motståndare. På kvällen den 16:e hade anslaget fört tyskarna ytterligare 80 kilometer västerut och de nådde floden Oise.⁶¹ Här hejdades offensiven återigen av den högre tyska ledningen. Order om halt delegerades och von Kleist och Guderian meddelades att denna gång kom ordern direkt från Hitler. Orsaken tros vara oro över ett motanfall i västra flanken. Offensiven hejdades i två dagar i syfte att infanterikåren skulle hinna ifatt pansarstyrkorna och upprätta flankskydd.

Från att armégruppen passerat Meuse hade de endast stött på föga motstånd. De anföll i en öppen korridor bakom ryggen på de allierades västra flank. De utsattes för vissa motanfall bland annat i Stonne och Laon, men motanfallen var kläna och dåligt samordnade. Guderian löste ut dessa problem själv, utan att besvära den högre ledningen.⁶² Från operationens början hade tyskarna vunnit så mycket tid och skapat så stor förvirring bland de franska styrkorna att den beordrade stridspausen vid Oise inte fick någon allvarlig inverkan på tyskarnas möjlighet till framgång. Under pausen fick Guderian tillstånd att bedriva spaning med större styrkor. Hans uppfattning om ”stora spaningsstyrkor” var mycket tänjbar och viljan att anfälla och behålla initiativet medförde att han åter skapade ett kraftigt offensivt tryck innan infanteriet hunnit upprätta flankskydd. Senare fick han åter officiellt tillstånd att återuppta framryckningen mot kanalkusten.⁶³ Den 20 maj hade han tagit djup intill havet och skar därmed av kommunikationerna mellan Frankrike och de allierade arméerna norr därom.⁶⁴

---

⁵⁸ Zetterling, 2008, s. 160

⁵⁹ Liddell Hart, 1970, s. 84

⁶⁰ Liddell Hart, 1948, s. 157

⁶¹ Liddell Hart, 1970, s. 84

⁶² Liddell Hart, 1948, s. 158

⁶³ Liddell Hart, 1970, s. 84

⁶⁴ Liddell Hart, 1970, s. 86

4 Analys av fallstudien utifrån förmågorna

4.1 Aspekter på verkan

Tyskarnas medel för bekämpning utgjordes till största delen av direkt och indirekt eldgivning med olika vapensystem. Pansardivisionerna besatt stor del av eldkraften som huvudsakligen bestod av fem typer av stridsvagnar. Den vanligaste var Panzerkampfwagen, som nyttjades främst i tre olika modeller, version 2, 3 och 4.⁶⁵ Panzerkampfwagen 1 och 2 förekommer även, de var lättare varianter som även blev mest nedkämpade. Modell 1 hade konstruerats för övningsändamål snarare än strid.⁶⁶ Panzer 2 var utrustad med en 20 millimeters kanon, Panzer 3 med en 37 millimeters och Panzer 4 med en grovkalibrig 75 millimeters kanon med låg projektilhastighet. Två olika modeller av tjeckoslovakiskt tillverkade stridsvagnar förekom även i pansardivisionerna, Panzerkampfwagen 35 och 38. Båda varianterna var utrustade med 37 millimeters kanon.⁶⁷ Stridsvagnarna hade möjlighet att nedkämpa fientliga stridsvagnar med fullkalibriga projektiler samt ge understöd åt infanteriet med spränggranater. Spränggranaterna under 33 millimeter hade dock måttlig *verkan*.⁶⁸ Effektivast *verkan* mot ”mjuka” mål genererade Panzer 4. Den grovkalibriga kanonen hade en utgångshastighet på 380 meter per sekund, vilket medförde ett kort praktiskt skjutavstånd som innebar att vagnen var olämplig till att nyttja mot andra stridsvagnar. Om vagnen emellertid *verkade* på så korta håll som ca 500 meter mot bepansrat mål kunde den slå igenom 40 millimeter pansar och få stridsvagnar hade tjockare pansar än så. Panzer 3 var effektivare mot bepansrade mål, vars kanon hade en utgångshastighet på 745 meter per sekund och där med längre praktiskt skjutavstånd.⁶⁹

Stridsvagnarna medförde emellertid en psykologisk *verkan* som var långt större än den fysiska. Detta påvisades bland annat vid Sedan den 13 maj då ett falsk ryckte om tyska stridsvagnar orsakade panik hos det franska artilleriet och andra bakre förband. Det ledde till att de tog till flykt. I själva verket befann sig ännu inga tyska stridsvagnar på samma sida av Meuse som den franska försvarande divisionen. Tyska förband drabbades sällan av motsvarande panik, vilket troligen berodde på att de hade bättre utbildning.⁷⁰

Infanteriet stred vanligtvis i grupper om tio man. Dess medel för att *verka* genom eldgivning bestod av lätta vapen som kulsprutor, eldhandvapen samt lätta granatkastare. I varje skyttegrupp ingick en kulspruteskytt som var utrustad med kulspruta modell MG 34, den var luftkyld och vägde 11 kilo. Varje pluton förfogade över en lätt 50 millimeters granatkastare. Eldhandvapnen var repetergevär. Infanteriregementena kunde själva ordna artilleriunderstöd. De förfogade över lätta artilleripjäser på 400 kilo som kanonserviserna själv kunde försätta i eldställning. De kunde även nyttjas som pansarvärnspjäser. Den tyngsta infanterikanonen var en 150 millimeters haubits som kunde *verka* upp till 5,5 kilometer.⁷¹

Ett infanterislag som besatt mångsidigare medel för att *verka* var stormpionjärerna. Dessa skall inte förväxlas med de arbetsenheter som sysslar med vägbyggen motsvarande. Stormpionjärerna hade utöver infanteriets vapenalternativ speciell utrustning. För att uppnå

---

⁶⁵ Deighton, 1981, s. 202

⁶⁶ Zetterling, 2008, s. 193

⁶⁷ Deighton, 1981, s. 202 - 203

⁶⁸ Zetterling, 2008, s. 152

⁶⁹ Deighton, 1981, s. 167

⁷⁰ Zetterling, 2008, s. 194

⁷¹ Deighton, 1981, s. 176

verkan hade de medel och vapen som utgjordes av eldkastare, minor, sprängämnen, rökutläggningsutrustning, minröjningsmateriel samt taggtråd. De besatt även verktygs och maskinapparatur som motorsågar, pålningsapparatur, kompressorer, generatorer, nödbelysningsutrustning, svetsaggregat och en uppsättning handverktyg.⁷²

I varje pansardivision ingick tre artilleribataljoner, en tung och två lätta. Den tunga bataljonen bestod av tolv 150 millimeters haubitsar FH 18 (tre batterier om fyra pjäser). De båda lätta artilleribataljonerna hade vardera tolv 105 millimeters FH 18 haubitsar. Haubitspjäserna krävde ett minimum av tid för att besätta eldställning, väl där hade de hög eldhastighet mot mål på korta avstånd. Kanonerna bogserades av halvbandvagnar vilket medförde att de kunde besätta eldställning snabbare än infanteriets motsvarande artilleri vars pjäser förflyttades med hjälp av hästar.⁷³

För att *verka* mot luftmål nyttjades luftvärnspjäser som varierade i kaliber mellan 20 till 105 millimeter. Alla hade en utgångshastighet på cirka 915 meter per sekund. De flesta pjäserna kunde elevera så att direktriaktad eld även kunde skjutas mot markmål. Både fullkaliberprojektiler och spränggranater nyttjades. 105 millimeters pjäsen kunde *verka* upp till cirka 11 000 meters höjd med en eldhastighet på 10 – 15 skott per minut, de klenare pjäserna nyttjades mot låga flyganfall. De hade automatisk omladdningsprincip vilket medförde en eldhastighet på 120 skott per minut.⁷⁴

Armégruppens främsta förband uppnådde god *verkan* genom att de lyckades kombinera olika vapensystem som understöd samtidigt som andra enheter genomförde någon form av rörelse. Vid övergången vid Monthermé exemplifieras det tydligt hur infanteriet genomför huvudsakliga anfallsrörelsen med understöd av både stridsvagnar, artilleri och infanterikanoner. Divisionerna var tränade för att omgrupperas och anpassas tillsammans efter situationerna som uppstod på stridsfältet. Sådana tillfälliga formationer kallades stridsgrupper. Exempel på en typisk stridsgrupp som användes i 5 pansardivisionen bestod av ett skytteregemente kombinerat med ett pansarregemente plus ingenjör och signalförband samt en artilleribataljon.⁷⁵ Denna flexibilitet i förbandsuppsättningsförmågan bidrog till att effektivast möjliga *verkan* kunde erhållas gentemot stridssituationens krav.

Markstridskrafterna fick emellertid även understöd från luften. I Sedan hade ett stort antal Stukaplan disponerats till att stödja anfallet. Den direkta fysiska *verkan* av flygbombningarna var små, men den nedhållande och moraliska *verkan* var stor. Knappt en enda av de många franska bunkrarna slogs ut och förlusterna hos fransmännen var låg trots att uppskattningsvis 1200 flyguppdrag sattes in mot området. Den psykologiska *verkan* var dock avsevärd och huvuddelen av de franska telekommunikationerna bröts, vilket var av stor fördel för tyskarna då nästan all samband mellan de olika franska försvarsställningarna gick via tråd.⁷⁶

4.2 Aspekter på rörlighet

Litteraturen påvisar att vid uppsättningen av Armégrupp A så lade tyskarna hög vikt på att framställa förband med god *rörlighet*. De hade analyserat fram att *rörliga* förband skulle undvika första världskrigets linjära frontkrigföring som medförde stora förluster och innebar

⁷² Deighton, 1981, s. 176 - 177

⁷³ Deighton, 1981, s. 170

⁷⁴ Deighton, 1981, s. 197 - 198

⁷⁵ Deighton, 1981, s. 185

⁷⁶ Zetterling, 2008, s. 170 - 171

svårigheter att uppnå avgöranden. Huvuddelen av Armégrupp A utgjordes av pansar samt mekaniserade infanteridivisioner.⁷⁷ I von Kleists pansargrupp ingick hela 41 140 motorfordon varav 1 222 av dessa var stridsvagnar.⁷⁸ Det medförde att hela Armégruppen kunde uppnå relativ hög och jämn hastighet vid förflyttningar, till exempel kunde infanteriet upprätthålla samma hastighet som stridsvagnsförbanden, om terrängen samt övriga förmågor medgav det.

Förmågan *rörlighet* är förknippad med den infrastruktur som finns i ett aktuellt operationsområde. Infrastrukturen i området Ardennerna bestod av skogsområden med ett glest nät av vägar av dålig beskaffenhet. Detta medförde dock inga större framryckningsproblem för de främsta förbanden, dock så påverkades bakre förbandens *rörlighet* negativt då bland annat trafikstockningar bildades.⁷⁹ Terrängens beskaffenhet var kanaliserande genom att förbanden var bundna att nyttja de vägar som fanns. Detta medförde att förbanden endast kunde framrycka på kolonner vilket medförde ett stort djup i formeringarna och minskad *rörlighet* i sida. Väl efter förbanden lyckats korsa Meuse var terrängen inte längre någon större begränsning beträffande *rörligheten*.

När förbanden tagit djup intill floden Meuse kunde de konstatera att samtliga befintliga broar hade sprängts. Det var dock tyskarna väl förberedda på. Uppblåsbara båtar hade tilldelats ner till kompaninivå. De fanns hos och användes av stormpionjärerna. På bataljonsnivå fanns pontoner och balkar som kunde monteras ihop till en bro med fem tons bärighet. Sådan bro gick mycket snabbt att upprätta eftersom förfarandet hade övats noggrant. Vissa gummibåtar kunde kombineras ihop så att de bildade färjor. Färjorna kunde transportera över haubitsar, pansarvärnspjäser och stridsvagnar. Pirar av pontoner och båtar kunde även sammanfogas och bilda broar upp till 4 tons bärkraft. En sådan bro betydde mycket för förmågan till *rörlighet* då soldater och materiel kunde forslas över i ett högt tempo i syfte att bilda brohuvud.⁸⁰ Vid Dinant korsade inledningsvis infanterikompanier floden med hjälp av gummibåtar. Dessa kompanier tog sedan terräng på motsatt sida i syfte att möjliggöra pionjärförbands upprättande av pontonbro, som sedan nyttjades till att forsla över de tyngre enheterna. I Monthermé var den befintliga bron inte värre skadad än att pionjärer kunde få den åter i användbart skick. En pontonbro upprättades även här. Armégruppens höga beredskap på att de befintliga broarna inte skulle kunna nyttjas samt agerandet på plats fick till följd att floden inte blev något större hinder beträffande *rörligheten*.

Vid uppsättningen av förbanden värdesatte tyskarna att hålla ned materielens vikt för att underlätta *rörligheten*. Det medförde jämförelsevis att en tysk 8.8 centimeters luftvärnskanon vägde 4.92 ton, medan den nästan identiska brittiska 3.7 tums pjäsen vägde 10.3 ton. Till och med 40 millimeters Boforskanonen som båda länderna köpt från Sverige vägde dubbelt så mycket i den brittiska versionen.⁸¹

Fransmännen hade baserat sina försvarsplaner på att tyskarna inte skulle kunna försöka gå över Meuse förrän offensivens nionde dygn. De hade inte kunnat förutse tyskarnas anfallshastighet och den franska ledningen var oförmögen att föra strid i ”pansartakt”.⁸² Armégruppens goda förmåga i *rörlighet* bidrog till att ett högt stridstempo

⁷⁷ Liddell Hart, 1948, s. 152

⁷⁸ Zetterling, 2008, s. 150

⁷⁹ Zetterling, 2008, s. 150

⁸⁰ Deighton, 1981, s. 176 - 177

⁸¹ Deighton, 1981, s. 198

⁸² Liddell Hart, 1970, s. 85

kunde upprätthållas över tiden vilket fick till följd att den franska ledningen överrumplades och handlingsförlamades.

4.3 Aspekter på skydd

Under planeringsskedet av operationen valdes terrängen efter noggrant övervägande. Beslutet att nyttja skogsområdena i Ardennerna gav tyskarna möjlighet att framrycka dolt i en terräng som hade betraktas som oframkomlig för pansarförband. Denna manöver påvisar en aspekt på *skydd* där åtgärder vidtas för att enskild soldat och förband ska undgå upptäckt och bekämpning. Fler exempel förekommer där terrängen utnyttjas för att undgå upptäckt, bland annat vid övergången vid Dinant, där betäckt terräng nyttjades. Här utnyttjades även mörkret som *skydd* mot upptäckt.⁸³

Principen om eld och rörelse innebär att en enhet verkar genom direkt eller indirekt eldgivning mot ett specifikt mål i syfte att möjliggöra annan enhets förflyttning eller anfall. Eldgivningen avges främst för att förhindra motståndaren att verka mot egna sidoförbandet. Vid de flesta strider som finns beskrivna i litteraturen där tyskarna hade tid att förbereda och planera tillämpades principen eld och rörelse. Vid övergången vid Monthermé utgjordes initialt anfallsstyrkan av en infanteribataljon, som erhöll *skydd* genom eldunderstöd från en stridsvagnsbataljon samt en artilleribataljon. Anfallet inleddes med att stridsvagnar, artilleriet och infanterikanonvagnar öppnade eld mot västra sidan av Meuse. Därefter stormade infanteriet ner mot floden och bebyggelsen i Monthermé. De möttes av sporadisk eldgivning från fransmännen som sedan upphörde helt på grund av det tyska understödet.⁸⁴ Även vid Dinant utspelades ett liknande händelseförlopp där eldgivningen utgjorde ett *skydd*. Med understöd av direkt och indirekt eld av stridsvagnar samt artilleri anföll infanteriet och försökte med hjälp av flottor passera över floden.⁸⁵

I Armégruppen ingick luftvärnsförband vars uppgift var att utgöra *skydd* mot de allierades flyganfall. Vid övergången vid Sedan nyttjades luftvärnet till att *skydda* den bro som tyska ingenjörer byggde natten mellan 13 – 14 maj. Här utgjorde luftvärnet en viktig insats för kommande händelseutvecklingen då bron snabbt blev ett mål för de allierade flygstridskrafterna. 152 brittiska och franska bomplan sattes in i anfallet mot bron utan att lyckas erfordra några skador på målet. Priset de fick betala blev dock väldigt högt, exempelvis sköts 47 av de 109 anfallande brittiska bombplanen ned.⁸⁶

Tyskarna hade inför kriget utvecklat och satsat på mekanisering och bepansrade fordon vilket medförde att förbanden hade ett eget kontinuerligt *skydd*. Enligt Deighton hade de tyska stridsvagnskonstruktörerna kommit längre i utvecklingen än de allierades. Många franska samt alla brittiska vagnar hade samma tjocklek på pansaret över hela vagnen. Tyskarna försåg sina med extra skydd i fronten och tunnare tjocklek på övriga vagnen i syfte att spara vikt. Tyskarna strävade även att utnyttja snedställda ytor för att öka *skyddet*, dels för att framkalla ”avglidare” samt att öka den metalltjocklek som en projektil måste penetrera vid eventuell träff. Konstruktionsmetoderna skilde sig också, britterna fogade samman alla komponenter med bultar och nitar medan tyskarna använde elsvetsning. Ythärdat stål nyttjades vilket gjorde att granater utan härdad anslagspets splittrades utan att slå igenom pansaret varav många

---

⁸³ Deighton, 1981, s. 250

⁸⁴ Zetterling, 2008, s. 154

⁸⁵ Deighton, 1981, s. 251

⁸⁶ Zetterling, 2008, s. 171

tyska stridsvagnar klarade direkträffar.⁸⁷ Zetterling påvisar ändå begränsningar hos de tyska stridsvagnarna. Han menar att dess bepansring emellertid inte gav tillräckligt skydd samt att de hade för liten beväpning. Vid Gembloux fick stridsvagnsförbanden problem och stoppades av artilleri, pansarvärnsvapen och infanteri. Huvuddelen av de tyska framgångarna som uppnåddes här kunde tillskrivas infanteriet och artilleriet. Ett betydande antal tyska stridsvagnar nedkämpades i striderna mot det befästa försvaret.⁸⁸

För att möjliggöra *skyddad* transport av trupp samt material på djupet nyttjade tyskarna lättare bepansrade fordon. Både bepansrade bilar samt halvbandfordon som framfördes med både band och hjul nyttjades. Sammanlagt nyttjades 5 olika typer halvbandfordon av olika viktklasser. De första pansarskyttefordonen hade sitt ursprung i artilleriets halvbandvagnar. De försågs med tunn pansarplåt som sluttade på alla sidor för att projektiler skulle glida av och på så vis ge *skydd* åt den uppsuttna personalen.⁸⁹ Pansarbilar nyttjades främst av spaningsförbanden. De var lämpliga vid framryckning på små vägar nära intill motståndaren där de gav ett visst *skydd* mot fientlig eldgivning. Vissa modeller var utrustade med en förarplats både framtill och baktill i syfte att snabbt kunna byta körriktning vid fientlig eldgivning på de smala vägarna på landsbygden.⁹⁰

4.4 Aspekter på uthållighet

Uthållighet syftar till att bibehålla samt återskapa stridsvärde på egen personal och materiel. Det var en svår förmåga att tillfredställa i och med den stora uppsättningen av förband som Armégruppen bestod av samt de relativt stora arealerna som skulle besättas. Underhållstjänsten som är vital för *uthålligheten*, var ett av huvudproblemen under operationen.⁹¹ Problemen hade förutsetts under planeringen. I syfte att kunna upprätthålla ett högt stridstempo hade pansardivisionerna utbildats och utrustats för att kunna operera med så låg beroendegrad som möjligt gentemot underhållskedjan. Varje pansardivision medförde själv drivmedel, ammunition och livsmedel. Bara i nödfall utnyttjade pansarkolonerna armégruppens underhållsförband. Varje division hade mekaniker med sig, liksom reservstridsvagnar med tillhörande besättningar.⁹² Även utan stridshandlingar utsattes pansarfordonen för slitage, främst stridsvagnarnas drivband. Banden skadade även vägarna avsevärt, vilket ofta orsakade svårigheter för transportfordon som följde stridsvagnsförbanden. Stridsvagnarna var inte pålitliga och varje division behövde tre transportabla verkstäder.⁹³ Befintliga drivmedelsstationer utnyttjades emellertid till att tanka upp vagnarna. Motsvarande åtgärder och förberedelser medförde att underhållstjänsten kunde koncentrera sig maximalt på ammunitionstjänsten.⁹⁴

Ammunitionsförbrukningen blev lägre än vad som hade kalkylerats innan operationen. Till skillnad från flertalet av slagen vid första världskriget hade inte eldkraften nu samma avgörande faktor. Enda tillfället ammunitionsbrist fick negativa konsekvenser för tyskarna var vid ett franskt motanfall vid Stonne strax söder om Sedan. Den 10 pansardivisionen tillsammans med ett infanteriregemente fick allvarlig brist på pansarbrytande ammunition.

---

⁸⁷ Deighton, 1981, s 164

⁸⁸ Zetterling, 2008, s. 164-165

⁸⁹ Deighton, 1981, s 172-174

⁹⁰ Deighton, 1981, s. 178

⁹¹ Liddell Hart, 1948, s. 153

⁹² Deighton, 1981, s. 244

⁹³ Deighton, 1981, s. 186

⁹⁴ Deighton, 1981, s. 244

Problemet löstes genom att transportflygplan släppte fallskärmsbromsande ammunitioncontainers från luften.⁹⁵

Drivmedelsförsörjningen hade planerats noggrant. Bränsletillgången var vital för de mekaniserade förbanden. I framryckningen genom Ardennerna karakteriserades drivmedelsförsörjningen av en vision att alla fordon ständigt var fulltankade utan att stopp i framryckningsrörelsen krävdes. Problemet löstes genom att lastbilar med bränsledunkar framryckte utspritt bland förbanden. Vid lämpliga platser lastades dunkarna över till fordonsbesättningarna samtidigt som fordonen rullade förbi. Senare kunde besättningarna själva tanka upp vid lämpliga tillfällen och därefter placera de tomma dunkarna utmed vägarna där de åter hämtades upp av lastbilarna.⁹⁶

Varje divisionsstab var ansvarig för verksamhet som syftade till att bibehålla soldaternas stridsvärde, till exempel sjukvård, religiös verksamhet, hygien och sanitära anordningar.⁹⁷

När de tyska stridsvagnarna utvecklades under mellankrigstiden lades vikt på bekvämligheten, vilket medförde att besättningarna hade relativt hög komfort till skillnad mot motståndaren. Guderian krävde vid uppsättningen av förbanden att stridsvagnspersonalen skulle rekryteras med lika stor omsorg som Luftwaffes flygande personal. Han insisterade att besättningen skulle bestå av fem man, så att de enskilda soldaterna i vagnen inte blev utmattad eller stressad i onödan. Fransmännen och britterna värnade inte lika mycket om besättningarnas komfort. Alla franska stridsvagnar hade ensamtorn där vagnchefen fanns, han höll uppsikt över terrängen, gav order, riktade samt avfyrade vapen. De franska stridsvagnsbesättningarna kände sig ofta isolerade i sina fordon. I de tyska vagnarna satt däremot besättningsmedlemmarna tätt intill varandra och kunde samarbeta vid problem beträffande vapen, ammunitionen, körningen eller skador. De fick stöd och uppmuntran tack vare ögonkontakt med kamraterna i vagnen, vilket påverkade moralen och *uthålligheten*.⁹⁸

Halvbandfordon nyttjades till att transportera tung materiel, till exempel bogserades pansarvärnskanoner, luftvärns pjäser, haubitsar och pontonbrosektioner. Den största modellen vägde 18 ton och kunde vinscha upp en skadad stridsvagn upp på en trailer och sedan bogsera den till reparationsverkstäderna. En halvbandvagn orsakade även betydligt mindre skador på vägbanan och var bara obetydligt mindre framkomlighet i terrängen än en helbandvagn. Halvbandvagnarna ökade divisionernas stridskraft och *uthållighet* i och med att de kunde transportera infanteriet parallellt med stridsvagnarna och medförde tunga granatkastare, kulsprutor och artilleri till främsta stridslinjen. Dock så kunde inte industrin tillfredsställa infanteriets fulla behov av pansarbandvagnar. Efter det polska fälttåget tilldelades Guderians tredje pansardivision de som fanns. Det var många i infanteriet som aldrig kunde dra nytta av den motorisering som skett.⁹⁹ De fick istället nyttja ett stort antal häst anspända fordon. En typisk infanteridivision inom armégruppen bestod av 17 000 man, som disponerade 5375 hästar. En division av denna storlek krävde normalt varje dygn 53 ton hö och havre, 54 ton livsmedel, 54 ton livsmedel inklusive bränsle för matlagning, 20 ton bensin, 1 ton smörjoljor, 10 ton tygmaterieförråd och 12 ton förråd av annat slag. Därutöver tillkom transport av ammunition och packning.¹⁰⁰

---

⁹⁵ Frieser, 2005, s. 108

⁹⁶ Frieser, 2005, s. 108 - 109

⁹⁷ Deighton, 1981, s. 184

⁹⁸ Deighton, 1981, s. 164

⁹⁹ Deighton, 1981, s. 174

¹⁰⁰ Deighton, 1981, s. 185

4.5 Aspekter på underrättelse och information

Fall Gelb var en operation som var väl planerad. Flera olika anfallsalternativ värderades och diskuterades flera månader innan operationens uppstart. Terrängvärderingar hade genomförts och motståndarens försvarsplan hade försökts genomskådas. Att Armégruppen skulle anfalla genom Ardennerskogarna och sedan västerut mot kanalkusten, efter att ”skenmanövrar” genomförts längre norr ut, hade setts som en framgångsfaktor. Den tyska officeren Blumentritt beskrev förberedelserna efter kriget: ”Denna framryckning genom Ardennerna var ingen verklig operation i taktisk bemärkelse, utan endast en uppmarsch. När vi utarbetade planen hade vi räknat med att ej möta något allvarligt motstånd innan vi nått Meuse.”¹⁰¹ Dessa slutsatser utarbetades ur *information* om terrängen och motståndaren, t.ex. genom kartor, terrängkännedom och spaningsverksamhet. Tyskarna hade inte räknat med att möta något kraftigt motstånd innan Meuse, de trodde att motståndaren värderade terrängen som oframkomlig.

Tyskarnas utsikter till framgång berodde i hög grad på den hastighet styrkorna skulle framrycka genom Ardennerna och över floden Meuse. Inför övergången av Meuse bedrev tyskarna spaning genom flygfotografering. Ur de första värderingarna av dessa foton bedömdes det att de franska befästningarna vid Meuse i området kring Sedan var starka. Denna *underrättelse* ökade tvivlet på anfallsplanen och valet av terräng var genomförbart. Många tvivlade och trodde att stridsvagnsdivisionerna inte skulle klara forcera en sådan befäst ställning vid floden och att anfallet där skulle bli fördröjt i flera dagar. En kort tid innan anfallets start undersöktes åter fotografierna av en österrikisk officer som var erkänt duktig på att noggrant tolka fotografier. Han upptäckte något som ingen annan sett, de franska befästningarna var inte helt färdiga utan var fortfarande under uppförande. Denna nya *information* spreds genast vilket fick många som tvivlat att ändra uppfattning. Det drev officerarna att öka tempot och anfallet genom Ardennerna har efteråt beskrivits som en kapplöpning snarare än en militär operation.¹⁰² Här exemplifieras hur tyskarna bedrev avancerad *underrättelse* inhämtning för att senare värdera *informationen* på ett noggrant sätt. *Information* som därefter styrde Armégruppens agerande.

Inhämtning av *underrättelser* genom spaning från markförband bedrevs även under operationens gång. Natten mellan den 13 och 14 maj bedrev till exempel 6:e pansardivisionen spaningsverksamhet i området mellan Meuse och gränsen mellan Frankrike och Belgien. De kunde konstatera att området inte försvarades av franska styrkor. Bedömningen som därefter gjordes var att franska styrkor hade intagit försvarsställningar längs Meuse västra strand. Styrkan hos det franska försvaret var dock svår att bedöma i detta skede, beslut om anfall togs klockan 16.00 den 14 maj.¹⁰³

Ambition att skaffa *underrättelse* genom spaningsverksamhet fanns även efter flodövergången, vilket troligen var svårare att genomföra på grund av det höga stridstempot. Behovet av *informations* inhämtning borde samtidigt ha varit lägre på grund av att motståndet var svagare. Guderian endast tillåtelse att bedriva spaningsverksamhet vid andra ”stridspausen” efter flodövergången den 16:e maj.¹⁰⁴

---

¹⁰¹ Liddell Hart, 1948, s. 154

¹⁰² Liddell Hart, 1948, s. 154

¹⁰³ Zetterling, 2008, s. 152

¹⁰⁴ Liddell Hart, 1970, s. 84

I nästa stycke där förmågan ledning analyseras påpekas att tekniska stödsystem är viktiga för att möjliggöra effektiv ledning över större ytor. Samma tekniska system var viktiga för att effektivt kunna sprida den *information* som kontinuerligt uppfattas på slagfältet. Tyskarna hade goda sambandsmöjligheter, vilket måste underlättat *informations* spridningen.¹⁰⁵ Varje enskild stridsvagnsbesättning eller skyttegrupp är en ständig sensor som uppfattar situationer på slagfältet som kan vara av stor vikt för kommande verksamhet.

4.6 Aspekter på ledning

Det tyska ledarskapet karaktäriserades i stort av den teori som under efterkrigstiden kom att kallas uppdragstaktik. Uppdragstaktik symboliseras av ett ledarskap där tydligt uppsatta mål ger underställda handlingsfrihet att agera efter de möjligheter och situationer som uppstår på slagfältet, i syfte att snabbt kunna ta och behålla initiativet. Att ta tillvara på möjligheter och behålla initiativet exemplifieras ett flertal gånger, bland annat genom Guderians handlingar. Efter att Guderian passerat Meuse kommenderades han natten till den 15 maj halt av högre befälhavare. Efter krigets slut har han själv beskrivet hur han uppfattade situationen: "Från pansargruppens stab fick jag order att hejda framryckningen och koncentrera mina styrkor i det brohuvud jag hade upprättat. Jag varken ville eller kunde lyda denna order, vilket innebar att jag skulle försitta möjligheten till överraskning och omintetgöra alla våra inledande framgångar". Efter ett livligt meningsutbyte med högre chef von Kleist så fick Guderian sin vilja igenom att fortsätta anfallet ytterligare ett dygn i syfte att vidga det brohuvud som skapats. von Kleist medgivande utnyttjades till fullo av Guderian vilket fick till följd att han gav sina pansarförband "fria tyglar". Liknande scenario utspelades sig kvällen den 16 maj då offensiven återigen hejdades av den högre tyska ledningen. Återigen opponerade sig Guderian mot högre chefers handlade i syfte att han ville behålla det initiativ och den framgång han skapat. Det ledde denna gång till att han åter fick tillstånd att agera genom att bedriva spaning, vilket bidrog till att han åter skapade ett kraftigt offensivt tryck.¹⁰⁶ Dessa två exempel påvisar en kraftig offensiv vilja och att högre officerare värdesatt vikten av att bibehålla det initiativ och övertag som skapats gentemot motståndaren.

På lägre ledningsnivå exemplifieras uppdragstaktiken vid Striderna vid Sedan. De högre cheferna hade inget inflytande på de enheterna som åstadkom genombrottet. Besluten togs av chefer på kompaninivå och nedåt, vanligen utan kontakt med sidoordnade förband eller överordnad chef. Det övergripande målet var bekant och alla arbetade för att nå det. Föreskrivna anfallsvägar fanns inte, kompanierna försökte på egen hand identifiera var fienden var som svagast.¹⁰⁷

De höga officerarna påvisade ett gott föregångsmanskap genom att bedriva ett aktivt ledarskap i stridens centrum. Det kan exemplifieras genom det ledarskap Rommel bedrev vid övergången av Meuse vid Dinant. Rommel genomförde långvariga och täta besök vid fronten och fattade själv snabba taktiska beslut. Det fick till följd att hans underställda visade motsvarande energi och initiativkraft. De inspirerades till extraordinära ansträngningar. Han lär även vid ett tillfälle tagit befälet över en skyttebataljon vilket medfört att soldaterna lämnade skyddsställningarna och besatte båtarna, där han själv fanns med i en.¹⁰⁸

---

¹⁰⁵ Smedberg, 2005, s. 144

¹⁰⁶ Liddell Hart, 1970, s. 84

¹⁰⁷ Zetterling, 2008, s. 171 - 172

¹⁰⁸ Deighton, 1981, s. 251

Förmågan *ledning* syftar till viss del att samordna de övriga förmågorna. Tyskarna påvisade att denna aspekt på ledning fungerat väl, bland annat genom avancerade samspel av verkan och rörlighet. Det påvisas tydligt där eldunderstöd från flyget föranlett en anfallsrörelse på marken, vilket är ett mycket avancerat samspel som inträffade bland annat vid övergången vid Sedan.¹⁰⁹

För att möjliggöra ett gott och effektivt ledarskap över större ytor krävs olika typer av tekniska stödsystem, främst sambandssystem. Tyskarnas kommunikationsmöjligheter var för tiden goda, det fanns tillräckligt med radioapparater i de tyska pansardivisionerna och gott om välutbildad sambandspersonal. Det ingick till exempel radiooperatör i varje tysk stridsvagnsbesättning.¹¹⁰ Tack vare den goda sambandsutrustningen kunde tyskarna samverka effektivare än motståndaren. Fransmännen tillämpade en mer centraliserad *ledning* än tyskarna. Ett sådant tillvägagångssätt förutsätter, inte minst i rörliga strider, en mycket hög grad av sambands trafik. Med tanke på det sätt att fördela beslutsfattande och initiativ som tyskarna och fransmännen valt skulle fransmännen ha behövt ett bättre sambandsmedel än tyskarna, men beträffande radiosamband var det tvärt om. Det tyska *ledningsförhållandet* med betoning på delegering och lokala initiativ löpte inte heller samma risk att fullständigt bryta samman när sambandet brast.¹¹¹

5 Slutdiskussion

5.1 Svar på frågeställningen

En svårighet som identifierats efter att analysering utifrån varje enskild förmåga är att det kan vara problematiskt att påvisa förmågor som varit särskilt avgörande på grund av att de i stor utsträckning integrerar i varandra. Analysen av händelseförloppet påvisar att de tyska framgångarna berodde på samtliga förmågors bidrag till helheten. Det går dock påvisa att vissa förmågor medförde ett större bidrag till framgångarna, somliga hade direkt påverkan på händelseutvecklingen medan övriga förmågor hade en mer indirekt påverkan.

Den tyska framgången berodde till stor del på att Armégruppen över tiden upprätthöll ett högt stridstempo genom offensivt och flexibelt handlande, vilket medförde att motståndaren handlingsförlamades och paralyserades. Förmågorna *ledning* och *rörlighet* hade en direkt inverkan på att ett högt stridstempo kunde upprätthållas, vilket var en starkt bidragande orsak till framgång. Särskilt avgörande för händelseutvecklingen var av flera anledningar förmågan *ledning*. Beträffande det tyska ledarskapet så genomsyrades det av ett framskjutet ledarskap nära händelsernas centrum, där chefer på flera nivåer agerade föregångsmannamässigt och hade handlingsfrihet att agera och utnyttja möjligheter som uppstod. En offensiv anda med en stark vilja att agera fanns bland chefer på högre nivåer, till exempel Guderian. Cheferna var väl förberedda på att bemästra både enkla situationer samt uppgifter av mer komplicerad natur, till exempel vinna framgång genom att kombinera förmågorna *verkan* och *rörlighet*. Det franska synsättet på *ledning* fokuserade mer på ett planenligt systematiskt tillvägagångssätt, där snabbhet i genomförandet inte prioriterades i samma utsträckning. Tyskarna hade även bättre förutsättningar att utöva ett gott ledarskap på ett snabbt och effektivt sätt genom att deras tekniska stödsystem var mer utvecklat.

---

¹⁰⁹ Zetterling, 2008, s. 170 - 171

¹¹⁰ Smedberg, 2005, s. 144

¹¹¹ Zetterling, 2008, s. 168

Förmågan *rörlighet* var särskilt avgörande för att de mekaniserade förbanden kunde genomföra stora manövreringar på relativt kort tid. Manövreringarna med stora enheter på kort tid medförde en *verkan* på motståndarens *ledning* genom att de tvingades att reagera istället för att agera. Det franska uppträdandet på stridsfältet var mer av en statisk och linjär natur, till exempel utgjordes det franska försvaret vid floden Meuse av ett fast bunkersystem som medförde ett gott *skydd* och goda möjligheter till att *verka*, men var väldigt sårbart när det väl brutits igenom. Tyskarna var även förberedda på att bemästra situationer som var begränsande beträffande *rörligheten*. Till exempel hade de förutsett och utrustats mot att de befintliga broarna över floden Meuse inte skulle kunna användas. Hade floden i sig utgjort ett större hinder för tyskarna hade fransmännen fått mer tid till att manövrera förband och förstärka upp försvaret där det behövdes. Genom mekaniserade förband kunde även tyngre pjäser förflyttas relativt snabbt vilket medförde att *verkan* kunde erhållas där den väl behövdes. Tyskarnas goda rörlighet medförde emellertid att förmågan *skydd* nedprioriterades. Detta hände efter flodövergången då anfallsstöterna på djupet medförde att *skyddet* i flankerna blev bristfälligt. Dock var den franska ledningen inte förmögen till att utnyttja sårbarheten i flanken. De tyska förbandens egen *skydd* var dock gott på grund av andelen bepansrade fordon, det medförde att *rörlighet* under *skydd* kunde tillämpas vilket bland annat bidrar positivt till moralen och förmågan *uthållighet*. Förmågan *uthållighet* bidrog också till armégruppens *rörlighet* på det sättet att förbanden var förberedda att ha så låg beroende grad gentemot underhållskedjan som möjligt. I och med att den franska försvarsplanen i stor utsträckning gick ut på att hindra tyskarna att passera floden Meuse borde deras moral och vilja strida påverkats negativt när tyskarna väl bröt igenom, vilket är negativt för deras *uthållighet*.

Förmågan *underrättelse och information* hade en mer indirekt påverkan på händelseförloppet på grund av att förmågan nyttjades till att optimera andra förmågor. Genom bland annat spaningsverksamhet införskaffades *underrättelser* kontinuerligt under operationens gång. Dessa värderades sedan och genom *ledning* kunde därefter *rörlighet* optimeras genom att identifierade svagheter i motståndarens grupperingar nyttjades. *Information och underrättelse* spridningen kan ha varit bristfällig från Armégruppen uppåt till högre staber. Antagande grundas på att anfallsrörelsen tvingades avstanna två gånger på grund av att de högre befälhavarna hade svårt att helt tro på den stora framgång som rapporterades in, de ansåg att det hade gått för enkelt och var förvånade över att det inte kom någon fransk motoffensiv. Tvivlet kan ha uppstått ur att rapporterna från ”fältet” inte tillfredställande nog beskrev den stora våg av framgång de hade.

Förmågan *rörlighet* var mer avgörande än förmågan *verkan*. Förbandens goda *rörlighet* med manövrar på djupet fick större *verkan* på den franska ledningen än bekämpningen. *Verkan* i form av eldgivning syntes i stor utsträckning avges i syfte att möjliggöra en rörelse, där elden utgjorde ett *skydd* åt den manövrerande enheten.

Sammanfattningsvis så var förmågorna *rörlighet* och *ledning* särskilt avgörande för Armégrupp A:s framgångar vid ”Ardenneroffensiven” den 10 – 20 maj 1940.

5.2 Förslag på fortsatt forskning

Första halvåret 2011 har Sverige åter åtagit sig att sätta upp en av EU:s stridsgrupper, denna gång tillsammans med Estland, Finland, Irland och Norge. Drygt 1600 svenskar ska ingå i den nordiska stridsgruppen. Kommande stridsgrupp 2011:s förbandsstruktur är fastställd och rekryteringsgrunden för förbandet kommer att utgöras av den värnpliktskull som påbörjar sin utbildning augusti 2009.

Mycket värdefulla slutsatser kan erhållas genom att analysera utifrån förmågorna. I syfte att på förhand exponera styrkor samt eventuella brister hos nästa svenska EU stridsgruppen 2011 bör den analyseras utifrån förmågorna. Utifrån denna uppsats resonemang och slutsats känns det relevant att på förhand undersöka om stridsgruppen kommer att tillfredställa förmågorna *ledning* och *rörlighet* på ett bra sätt i ett kommande potentiellt insatsområde. Exempel på frågeställning som bör besvaras:

- *Kommer EU stridsgrupp 2011 kunna operera med tillräckligt god rörlighet i kommande potentiellt insatsområde?*

6 Käll- och Litteraturförteckning

B.H Liddell Hart. *Andra världskrigets historia 1939-1942* (Stockholm: Natur och Kultur, 1970)

B.H Liddell Hart. *Nu törs de tala* (Stockholm: Fahlcrantz & Gumaelius, 1948)

Deighton, Len. *Blixkrieg Från Hitlers uppgång till Dunkerques fall* (Stockholm: Atlantis, 1981)

Ejvegård, Rolf. *Vetenskaplig metod. Tredje omarbetade upplagan*, (Lund: Studentlitteratur, 2007)

Frieser, Karl-Heinz. *The Blitzkrieg Legend* (Annapolis: U.S. Naval Institute, 2005)

Smedberg, Marco. *Krigföring, från Austerlitz till Bagdad* (Lund: Historisk Media, 2005)

Zetterling, Niklas. *Blixkrieg! 1939-1941* (Stockholm: Prisma, 2008)

Militära publikationer:

Försvarsmakten. *Doktrin för gemensamma operationer* (Stockholm: Högkvarteret, 2005)

Försvarsmakten. *Doktrin för markoperationer*, (Stockholm, Högkvarteret, 2005)